

Del av Halltorps hage fredas såsom naturreservat

Av STIG LUNDBERG

Halltorps hage på Öland är sedan länge känd såsom sista tillhållet i Norden för Stora ekbocken, *Cerambyx cerdo* L. Redan 1918 fredades ekbocken i Kalmar län samt detta och följande år totalt 22 av de grövsta ekarna i Halltorps hage, vilka utgjorde utvecklingsträd för skalbaggen och samtidigt tillhåll för ett antal andra stora insekts-, främst skalbaggsrariteter.

Under årens lopp har hagen växt igen mer och mer bl.a. på grund av att betning upphört på vissa delar. Därigenom verkar det som om den värmeälskande ekbocken, vars larver lever mellan barken och veden, på grund av den ökade beskuggningen tvingats söka sig upp i kronorna på ekarna, vilka dessutom påverkats av konkurrensen från slyskog av främst ask, vilken skjutit upp i kronorna på ekarna. Resultatet har blivit att några av ekarna har dött och övriga fört en allt mer tynande tillvaro samtidigt som delar av hagen blivit nästan oframkomliga på grund av snår.

Sedan länge har det ansetts önskvärt att förbättra förhållandet, men på grund av att eventuella åtgärder skulle bli mycket dyrbara blev det genomförbart först när möjligheten öppnades att utföra arbetet med hjälp av beredskapsmedel.

Initiativet togs av Svenska naturskyddsföreningen och vid ett besök på platsen den 8 maj 1963 diskuterades och beslöts om riktlinjer för åtgärder. Därvid överenskomms att en kraftig röjning skulle insättas varvid i princip en yta runt de gamla ekarna skulle friläggas, som motsvarade projektionen av kronorna på marken. Enstaka rosenbuskar, hagtorn och try kunde lämnas. Samtidigt skulle ekkronorna frihuggas och en kraftig gallring göras i den medelålders ekskogen för gynnande av lämpliga ersättningsträd för ekbocken.

Tillstånd till arbetet och fredning av ett mindre område medgavs välvilligt av markägarna, kommunerna Gärdlösa och Torslunda.

På grund av arbetsmarknadsförhållandena kom arbetet till utförande först vintern 1963—64.

Vissa diskussioner har förts om inte åtgärden insatts för sent eftersom imagines av ekbock ej observerats sedan 1956, då ett exemplar iaktogs den 11 augusti (Ent. tidskr. 1956, sid. 187), men vid ett besök i hagen den 15 juli hade jag tillfälle att på eftermiddagen studera ej mindre än tre exemplar av ekbocken dels sittande på stammen till en av de ännu levande *Cerambyx*-ekarna, dels såvligt flygande mellan ett par av ekarna (Fig. 1). Efter vad jag senare inhämtat, observerades ett exemplar den 27 juni av U. Nylander och ävensom åtminstone tre exemplar av R. Charpentier redan den 20 juni

Entomol. Ts. Arg. 86. H. 1-2, 1965

Fig. 1. Ekbock på en av de fredade ekarna i Halltorps hage 15/7 1964. — Foto: förf.

Observationerna är anmärkningsvärt tidiga eftersom arten tidigare främst iakttagits under augusti månad, men kan möjligen bero på att ekarna nu står mer exponerade.

Röjnings- och avverkningsarbetet måste betraktas såsom lyckat även om ytterligare såväl grund- som underhållsröjningar torde erfordras trots att området nu betas (Fig. 2 och 3). Tyvärr kapades en av de gamla ännu levande ekarna ned på grund av befarad risk för vindfällning, men man kan hoppas att de kvarvarande ekarna lever så länge att ersättningsträden hinner bli tillräckligt grova för att attrahera ekbocken. Av någon orsak tycks nämligen mindre träd ej angripas i hagen trots att så är fallet där arten förekommer i Mellaneuropa.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 2—3. Delar av det till fridlysning föreslagna området efter röjningen. Halltorps hage 15/7 1964. — Foto: förf.

Totalt ca 4,5 hektar av området med huvuddelen av de grova, fredade ekarna har ingårdslats i samband med röjnings- och avverkningsarbetena och denna del har nu föreslagits fredas såsom naturreservat med följande förslag till fridlysningsföreskrifter:

Skötsel-föreskrifter.

Skötseln av området skall i första hand vara inriktad på att åstadkomma lämpliga livsbetingelser för den fridlysta stora ekbocken, *Cerambyx cerdo*, och i andra hand möjliggöra ett antal sällsynta insektarters fortbestånd. Detta innebär, att man genom röjningar bibehåller en tillfredsställande solbestrålning på de äldre ekarnas stammar, vilket erfordras för att den värmeälskande insekten skall kunna fortleva inom området. Samtidigt bör utvecklingsmöjligheterna för befintliga yngre ekar förbättras genom lämplig frihuggning, så att träden framdeles skall kunna bli passande för stora ekbocken. Då denna fridlysning också avser skydd för reliktinsekter, som för sin utveckling är beroende av döende, torra eller murkna ekpartier, får döda eller nedfallna grova ekar eller delar därav ej avlägsnas. Tillstånd att insamla insekter kan endast ges av Kungl. Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté.

1. Avverkning av skog får ske endast i samråd med skogsvårdsstyrelsen. Den skall därvid ske med tanke på att bevara områdets karaktär av lämplig biotop för i ekar levande insekter. Beståndsvårdande röjningar må göras. För områdets vård erforderlig fordons- trafik må förekomma.
2. För att hålla tillbaka ej önskvärd slyvegetation bör området betas — dock ej av får eller getter. Betning får ske hela betessäsongen.
3. Befintlig inhägnad med grindar, vändkors och passertrappor skall hållas i stånd.
4. Byggnad får ej uppföras inom området.

Föreskrifter för allmänheten

Det är förbjudet

- att göra åverkan på levande eller döda ekar. Till åverkan hänförs bl.a. avskalande av bark, även från döda eller fallna träd, och grävning i den mull som bildats i ekarnas håligheter,
- att skada andra växande träd och buskar,
- att plocka eller uppgräva växter,
- att färdas med fordon inom området,
- att tälta eller uppgöra eld,
- att samla insekter av vad slag det vara må utan särskilt tillstånd.

Röjnings- och avverkningsriset har kvarlämnats i hagen och ligger nu upplagt i stora högar. Denna rika tillgång på utvecklingsmaterial för vissa arter och den ökade solexponeringen bör medföra ökning av åtskilliga skalbaggsarter, varför man torde förvänta många nya intressanta fynd i hagen de närmaste åren. Med hänsyn till detta bör tillstånd till insamling kunna medges utan alltför stor svårighet. Därvid måste dock gälla att åverkan på de gamla ekarna icke får göras.

Önskvärt vore att fredningen så småningom kan utsträckas till att omfatta åtminstone samtliga skyddade ekar eller varför inte hela hagen med bl.a. vårt lands största avenboksbestånd.

Tillägg

Enligt muntlig uppgift av Gunnar Brusewitz tillvaratogs en död hona av ekbocken i augusti 1958 i hagen.

Genom resolution den 10 februari 1965 fastställde länsstyrelsen i stort ovanstående föreskrifter. Av misstag upphävdes emellertid fridlysningsen av ekbocken på Öland liksom fredningen av de gamla ekar som stod utanför området. Dessa misstag kommer dock att rättas till.